

**Відокремлений структурний підрозділ
Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
«Львівський навчально-науковий центр
професійної освіти»**

Лідія Сліпчишин

**КОНЦЕПЦІЯ
ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ
У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ**

Львів – 2019

УДК 37.015.31: 62:37016

С 47

Схвалено на засіданні науково-методичної ради Відокремленого структурного підрозділу Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти».

Протокол № 2 від. «21» лютого 2019 р.

Рецензенти:

Дутка Г.Я. – доктор педагогічних наук, професор;

Литвин А.В. – доктор педагогічних наук, професор.

Сліпчишин, Лідія Василівна.

Сліпчишин Л. В. Концепція художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. Львів : ФОП Корпан Б.І., 2019. 28 с.

Обґрунтовано доцільність та актуальність впровадження художньо-технічного проектування (індустріального дизайну) у фахову підготовку майбутніх кваліфікованих робітників технічного профілю. Визначено мету, завдання і напрями реалізації художньо-технічного проектування у професійній (професійно-технічній) освіті.

Пропоноване видання орієнтоване на педагогів закладів професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти і тих, кому не байдужі проблеми праці, підвищення конкурентоспроможності випускників та розкриття їхнього проектно-творчого потенціалу.

© СліпчишинЛ.В., 2019

© ФОП Корпан Б.І., 2019

З М І С Т

Вступ.....	4
Концепція художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників.....	8
1. Основні поняття.....	9
2. Принципи, що визначають розвиток художньо-технічного проектування у професійній (професійно-технічній) освіті.....	12
3. Мета і завдання концепції.....	13
4. Основні положення концепції.....	14
5, Напрями реалізації Концепції художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників	19
6. Очікувані результати.....	21
Використана література.....	23

ВСТУП

Сьогодення актуалізувало зміну культурних домінант від раціонального утилітарного погляду на світ до гуманістичних принципів життєдіяльності, що ґрунтуються на духовно-ціннісних орієнтаціях особистості. Важливою складовою забезпечення життєдіяльності суспільства є виробництво, завдяки якому довкілля наповнюється предметами технічного й художнього призначення. Освіта, як культурний процес, допомагає реалізувати важливі соціокультурні функції: способів входження людини у світ культури; соціалізацію людини; трансляцію культурно сформованих взірців діяльності людини і культурних цінностей. Відповідно до цього цінності та смисли складають основне смислове ядро освіти, а матеріальні та духовні компоненти культури визначають зміст виховання та навчання [2, с. 7].

Унаслідок змін технологій почалось прискорене оновлення інформації, темп якого призвів до розгляду творчості як «стихії» життя сучасної людини. (за Р.Флоридою). Це вплинуло на характер професійної діяльності людини, в якій творчість стала розглядатись як конкурентна перевага. Більшість країн світу розглядають *творчі здібності* людини як важливий *ресурс економіки*.

Сьогодні основною виробничою силою вважаються *творчі працівники*, які працюють не лише у високотехнологічних галузях, але й на середніх і дрібних підприємствах, де цінуються як інтелект, так і практичні вміння. На допомогу творчому самовираженню особистості прийшли сучасні технології, що перетворились у новий технічний інструментарій активізації розвитку творчих здібностей. Основне завдання цих технологій полягає у *спонуканні людини до творчості, розвитку творчих здібностей, сприянні її освіті та самоосвіті*. У творчій (або креативній) економіці творчість використовується або як *засіб* (інструмент), або як *мета* (тобто самореалізація людини). Водночас і творча самореалізація є невід'ємною складовою сучасної освітньої системи, адже вона сприяє гармонізації відносин культури і виробництва з

освітою: використання нових технологій у виробництві актуалізує необхідність освоєння нових професій та спеціалізацій, що є гарантією зайнятості людини. У цьому контексті зростає значущість системи накопичення «одиниць» професійної діяльності, яка дозволяє акумулювати результати сертифікованих і несертифікованих видів навчання, формального і неформального навчання.

Іншою світовою тенденцією є *підготовка кадрів за кількома суміжними профілями*, що дозволяє швидко адаптуватись до потреб економіки і сприяє підвищенню мобільності фахівців. Інтегровані професії, з одного боку, дозволяють місцевій владі вирішувати регіональні проблеми з робітничими кадрами, а, з іншого боку, – оптимізують процес фахової підготовки за всіма її напрямками.

Компетентність є провідним елементом професійної культури, що вдосконалюється за рахунок інших важливих і необхідних елементів, які спрямовані на *формування творчого підходу* до діяльності. Творче здійснення професійної діяльності передбачає володіння стратегіями творчої діяльності, загальновідомими і неформалізованими особистісними знаннями, розвиненість професійної інтуїції. Розвиненість професійно важливих компонентів мотивації та самосвідомості майбутніх кваліфікованих робітників означає любов до своєї професії, максимальне спрямування інструментальних здібностей особистості (разом із творчими можливостями) на реалізацію притаманного професійній діяльності провідного нормативного сенсу. Оскільки творчість не може розвиватися без відходу від загальноприйнятих норм, дій, реакцій на проблему, потрібно позбавлятися професійних «шор», бути відкритому до світових досягнень, до інших галузей культури, використовувати сучасні досягнення для підвищення ефективності праці, а також знання та уміння, що стосуються різних аспектів професійної діяльності.

Незважаючи на ступінь загальності вжитку термінів «професіонал» і «майстер», між ними є відмінність, що *лежить в площині творчої діяльності*:

професіонал має високу кваліфікацію в певній галузі діяльності, що гарантує якість виконання роботи; майстер має не лише високу кваліфікацію в певній галузі, але й неординарні (тобто творчі) здібності. Фахівець із високою професійною культурою має інтегровану систему знань і вмінь, яка дозволяє йому свідомо оволодівати системою методів і засобів створення цінностей.

Незалежно від обраного профілю фахової підготовки (технологічного чи нетехнологічного) майбутній фахівець повинен мати можливість набувати і вдосконалювати вміння застосовувати знання з різних дисциплін при вирішенні життєвих і професійних проблем.

Удосконалення довілля і життєвого простору з урахуванням сучасних технологій та їх екологічних наслідків вимагає від фахівців системи сформованих знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, яку вони можуть застосовувати в технологічній діяльності. Оскільки технологічна діяльність є багатогранною, в П(ПТ)О ця система має бути спрямована на те, *що* майбутній робітник має знати, розуміти і виконувати. У контексті проектно-технологічної діяльності він повинен *знати і розуміти*: складові сучасного виробництва, екологічні вимоги до виробництва, основні етапи проектно-діяльності (розробки проекту), джерела отримання інформації стосовно різних аспектів професійної діяльності, економічні аспекти виробництва та реалізації продуктів праці (організація виробництва, менеджмент і маркетинг); *вміти виконувати*: проектувати продукт праці, застосовувати методи вирішення творчих задач під час практичної діяльності, вибирати методи і засоби виконання проекту, виконувати технологічні операції, оцінювати економічний та естетичний аспекти виконання проекту, екстеріоризувати результат проектно-діяльності.

У неперервній дизайн-освіті професійно-технічна освіта представлена лише художніми закладами, у яких розвиток художньої творчості традиційно розглядається як необхідна умова формування і розвитку професійної компетентності. Досвід фахової підготовки майбутніх робітників до творчої діяльності відображає не лише техніко-технологічні зміни в галузях,

орієнтацію на розвиток творчості та загальної культури, але й потребу в опануванні дизайнерської думки, завдяки якій відбувається поліпшення якості продуктів професійної діяльності на всіх етапах їх виготовлення.

Багато закладів П(ПТ)О мають у назві словосполучення, одним із складових якого є «дизайн» (будівництва і дизайну, технологій і дизайну, художнього моделювання і дизайну і т.д.). Проте художній аспект професійної творчості найбільше розвивається для художніх нетехнологічних професій, де вивчаються художні дисципліни та основи дизайну. У багатьох технічних закладах професійної (професійно-технічної) освіти є професії, які складають конкуренцію художнім училищам. Зокрема, це стосується професій з вираженим естетичним потенціалом: коваль ручного кування – коваль художнього кування; електрозварювальник – виробник художніх виробів з металу; столяр – столяр по виробництву художніх виробів і т.д. Освоїти художній аспект технічної професії майбутні кваліфіковані робітники можуть у різний спосіб залежно від того, як заклад вважає за потрібне запроваджувати в освітній процес Концепцію художньо-технічного проектування.

Прийняття нового закону «Про освіту» (2017) змінило ситуацію з запровадженням Концепції технологічної освіти в професійну (професійно-технічну) освіту, зокрема, її провідної ідеї щодо залучення молоді до проектної діяльності, починаючи з молодшого віку та адекватно до вікових особливостей. Через дисципліну «Технології» та її інтеграцію з галузевими технологіями майбутні кваліфіковані робітники залучаються до проектно-технологічної діяльності, а далі через художньо-технічну творчість (дизайн) до художнього аспекту професійної творчості.

КОНЦЕПЦІЯ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Основні положення Концепції художньо-технічного проектування спрямовані на залучення майбутніх кваліфікованих робітників до творчості в першу чергу в адекватному до майбутньої професійної діяльності контексті, що розширить можливості для розкриття їхнього проектно-творчого потенціалу та допоможе використати здібності в адаптації на ринку праці.

Розробка Концепції художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників зумовлена необхідністю врахування основних напрямів модернізації освіти, змісту фахової підготовки, оптимізації змістового наповнення професійної (професійно-технічної) та профільної шкільної освіти, впровадженням Національної рамки кваліфікацій, забезпечення творчого розвитку особистості майбутнього фахівця, підвищення його мобільності на ринку праці.

Концепція розроблена з урахуванням основних положень професійної, професійно-художньої, технологічної, профільної освіти, дизайн-освіти, позашкільної освіти, а також теорій розвитку творчої особистості, зокрема: Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [9], Закону України «Про освіту» (2017) [10], Концепції розвитку освіти України на період 2015 – 2025 років [4], Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010-2020 рр.) [5], Концепції технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України [6], Концепції профільного навчання в старшій школі [3], Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексної програми художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах [8] та інших.

Як зазначено в Законі України «Про освіту» (2017), найвищою цінністю суспільства є особистість, тому метою освіти має бути її гармонійний розвиток, який передбачає якісні позитивні зміни її

«талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей», що в загальному рахунку збагачує інтелектуальний, економічний, творчий та культурний потенціал народу, підвищує освітній рівень громадян, сприяє досягненню сталого розвитку України та її європейського вибору [10].

1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ

Художньо-технічне проектування – це проектна діяльність, яка орієнтує на створення індивідуальних або тиражованих рішень стосовно візуально-пластичного трактування тих об'єктів, з якими кваліфіковані робітники контактують у професійній діяльності (обладнання, інструменти, вироби).

Художньо-технічна творчість як практична інтегрована діяльність спрямована на виготовлення нового об'єкту, в якому доцільно поєднуються художній та технічний аспекти на основі інтеграції образного, візуального та раціонального мислення, ґрунтовних знань із різних сфер і розуміння механізмів їхньої взаємодії, враховуються художньо-естетичні критерії під час вибору технологічних технік для його виготовлення.

Промисловий (індустріальний) дизайн – це вид проектно-творчої діяльності, спрямований на розвиток і вдосконалення існуючих в різних галузях об'єктів з допомогою нових промислових технологій, прийомів, способів і засобів художньо-технічного проектування.

Проектно-творча компетентність – це компетентність із художньо-технічного проектування, яка розглядається нами як складова професійної компетентності сучасного кваліфікованого робітника. Вона включає в себе такі взаємопов'язані складові: мотиваційно-ціннісну, пізнавальну, операційно-діяльнісну, творчу, соціальну та емоційну. Основою проектно-творчої компетентності є конструктивні вміння, що, залежно від орієнтації на вид творчості, спрямовані на роботу з відповідною інформацією, внаслідок чого отримуються різні результати: в технічній творчості

отримуються техніко-технологічні знання і формується предметний образ, а в художній творчості вміння спрямовані на роботу з естетичною, художньою інформацією і на основі отриманих художніх знань формується художній образ.

Фахова підготовка – це система професійного навчання, метою якого є набуття тим, хто вчиться, навичок, необхідних для виконання групи робіт за фахом. Вона може одержуватись у різних установах, що проводять освітню діяльність: закладах професійної (професійно-технічної) освіти, навчально-виробничих майстернях, спеціальних підрозділах на виробництві, а також в порядку індивідуальної підготовки в атестованих спеціалістів.

Форми навчання художньо-технічного проектування – *формальна освіта*, яка здійснюється в освітніх закладах і спрямована на одержання освітнього рівня та/або кваліфікації «технік-дизайнер (за профілем)», за інтегрованою професією (наприклад, «столяр-виробник художніх виробів з дерева») відповідно до визначених освітньо-професійних програм і термінів навчання, заходами державної атестації та видачею документів державного зразка; *неформальна освіта*, яка передбачає навчання в освітніх установах у гуртках, клубах, індивідуальні заняття з педагогом, і яка не підтверджується документом; *інформальна освіта*, яка є індивідуальною пізнавальною діяльністю.

Форми організації навчання художньо-технічного проектування у фаховій підготовці – організаційні урочно-позаурочні форми навчання, в яких доцільно вивчається художньо-технічне проектування у закладі П(ПТ)О:

форми теоретичного навчання – урок, консультація, практичне заняття, додаткові заняття, факультатив;

форми виробничого навчання – урок виробничого навчання, випускний кваліфікаційний екзамен, підготовка дипломної роботи (проекту);

позаурочні форми фахової підготовки – професійно орієнтований гурток, підготовка до різного роду конкурсів, виставок, фестивалів;

форми самоосвіти – діяльність за інтересами, спостереження за науково-технічним прогресом в певній галузі (довкіллям), самостійне вивчення чого-небудь.

Методи і технології навчання художньо-технічного проектування – способи реалізації змісту художньо-технічного проектування, оптимальні для майбутніх робітників з урахуванням рівня підготовки до творчої діяльності та року навчання. Вони передбачають урахування попередньо набутих знань і вмінь, досвіду, інших компетентностей учнів, сприяють виробленню вмінь і навичок, необхідних для художньо-технічного проектування, тобто формуванню проектно-творчої компетентності.

Заклад професійної (професійно-технічної) освіти здійснює підготовку робітників за трьома рівнями П(ПТ)О (початковий, базовий і вищий), які відповідають 2-4 рівню Національної рамки кваліфікацій, а також за умови наявності відповідних стандартів має право здійснювати підготовку фахівців, компетентності яких відповідають п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Кваліфікований робітник – робітник, який має повну або базову загальну середню освіту, пройшов спеціальну підготовку, набув знання та освоїв уміння, що дозволяють йому вирішувати різні за складністю професійні завдання в конкретній галузі.

Професія – включає групу спеціальностей (фахів), кожна з яких характеризується вузьким діапазоном трудової діяльності. Таким чином розрізняють професії вузького і широкого профілів. Професія вузького профілю включає лише одну спеціальність (фах). Як широкопрофільну професію розуміють новий вид трудової діяльності, який сформувався під впливом науково-технічного прогресу, для якого характерною є постійна сукупність елементів спільності виробництва і праці, що разом утворюють економічну та соціальну основу для об'єднання вузьких професій і рухливості трудових функцій робітника, здатного до зміни праці.

Інтегрована професія – виникає у разі укрупнення професій і робіт у нову роботу (професію) за допомогою поєднання в ній подібних за змістом завдань та обов'язків більш широкого профілю. Найголовнішою

підставою для інтеграції професій є їх технологічна суміжність. Проте, під впливом вимог ринку відбувається інтеграція і несуміжних професій, якщо для цього є підстава.

Ринок праці – специфічна форма узгодження попиту на роботу та її пропозицію, яка орієнтується на техніко-технологічні зміни у суспільстві.

2. ПРИНЦИПИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ОСВІТІ

Принципи освітньої діяльності: людиноцентризм; різноманітність освіти; цілісність і наступність системи освіти; інтеграція з ринком праці; нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями; єдність навчання, виховання та розвитку; виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій. Урахування сучасних чинників впливу на освітню систему актуалізувало необхідність забезпечення умов для реалізації принципів наступності навчального змісту між ланками і ступенями освіти; забезпечення в старшій школі профільності та варіативності навчання.

Принципи професійної освіти, які впливають на змістове наповнення художньо-технічної творчості в професійній (професійно-технічній) освіті: неперервність і дискретність, стандартизація та варіативність; орієнтація на формування ключових, предметних, фахових і соціальних компетенцій у майбутнього фахівця; орієнтація на засвоєння досвіду творчої діяльності і посилення творчої складової фахової підготовки.

Принципи провідних наукових підходів, що визначають зміст художнього проектування: адаптації; наступності; доцільності; професійної спрямованості; мотивації та безперервності; варіативності; активності; збереження творчої індивідуальності; збереження всього найкращого, що створене в галузі і має бути передане як професійна культурна спадщина;

динамізму ціннісних орієнтацій; поєднання індивідуальних і колективних форм роботи; структурування часу.

3. МЕТА І ЗАВДАННЯ КОНЦЕПЦІЇ

Загальне завдання впровадження художньо-технічного проектування (індустріального дизайну) в П(ПТ)О полягає у переході до системного керування організацією творчої діяльності майбутніх кваліфікованих робітників у фаховій підготовці з метою вдосконалення компетентностей, які стосуються засвоєння досвіду творчої діяльності взагалі і в професійній сфері зокрема та інтегруються в проектно-творчу компетентність, у підтримці творчої активності майбутніх кваліфікованих робітників.

Метою концепції є на основі наукових засад визначити теоретичні та методичні основи розвитку художньо-технічного проектування (індустріального дизайну) у процесі фахової підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, що поглиблює контекстне розуміння розвитку професійної галузі, полегшує розуміння зв'язків між різними сферами життєдіяльності, розвиває творче мислення, сприяє підвищенню мобільності та адаптації випускників до змін на ринку праці.

Завдання авторської концепції полягає у тому, щоб показати: *необхідність інтеграції* потреб особистості, можливостей освітнього закладу і вимог суспільства до сучасного кваліфікованого робітника у контексті професійної творчості; *важливість* розширення можливостей для творчого розвитку особистості у професійній діяльності; *актуальність* у контексті сучасних тенденцій вітчизняного і міжнародного ринків праці; *доречність* із позицій економічного розвитку регіону.

Ідея концепції полягає в тому, що у сучасній фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників дизайн розглядається як *проектна технологія* формотворення виробничих зразків для їх масового тиражування сучасними виробничими технологіями. Впровадження дизайну (художньо-технічного проектування) передбачає удосконалення змісту професійної

(професійно-технічної) освіти з урахуванням відповідного профілю підготовки. Для професій типу «людина-техніка» змісту технічних дисциплін у закладах П(ПТ)О відповідає індустріальний дизайн (ID-industrial-design); для інших типів професій відповідають інші типи дизайну (ландшафтний, графічний, дизайну костюмів та інтер'єрів). Упровадження художньо-технічного проектування в систему професійної (професійно-технічної) освіти формує професійно-технічну дизайн-освіту, яка спирається на наступність технологічної освіти між середньою загальною і професійною (професійно-технічною) освітою.

4. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ

Концепція художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників спрямована на посилення творчої складової підготовки, враховуючи її доцільність відповідно до завдань П(ПТ)О, можливостей професійної сфери діяльності, затребуваності ринком праці та попереднього досвіду, який формувався в школі. Упровадження освітньої галузі «Технології» в П(ПТ)О змушує переосмислити горизонтальну наступність із фаховою підготовкою, створити умови для системного ознайомлення з основами проектної художньо-технічної діяльності, орієнтуватись на новий дидактичний напрям – STEAM-освіту.

Як показало дослідження [14; 15], за роки відходу України від планової економіки та внаслідок економічної кризи з'явився примітивний ринок праці, на якому попит змістився на представників сфери обслуговування, де не потрібні складні та наукомісткі знання для створення нового. Пошуки сценаріїв розвитку України на майбутнє (2015-2020, 2020–2030 рр.) дали можливість передбачити головні тенденції (тренди), для яких має готуватись якісно новий людський капітал. Серед них є передова освіта, яка не лише готує до нових видів діяльності, але й якісно змінює особистість майбутнього фахівця в напрямі розкриття його творчої індивідуальності. Починаючи від 2016 року, фахівцями формулюються списки навичок (умінь), затребувані новими тенденціями в економіці в середньостроковому

часовому горизонті. Якщо в 2015 році з 10 критеріїв рейтингу умінь креативність займала останнє місце, а критичне мислення 4, то вже для 2020 року вони змінили позицію відповідно на третє і друге місце [14, с.16].

В інформаційному суспільстві пріоритетного значення набуває проектно-творчий потенціал особистості, одним із напрямів розвитку якого є художньо-технічна творчість майбутніх кваліфікованих робітників за профілем професій «людина-техніка». Цей потенціал ґрунтується на новій якості – креативності, розвиток якої забезпечує новітній дидактичний напрям – STEAM-освіта, що включає мистецтво (A-art) у природничі науки (S – science), технології (T–technology), інжиніринг (E – engineering), математику (M – mathematics). Сьогодні вже існує глобальний рух освітян, що підтримують STEAM-освіту, в якій актуальними напрямами є промисловий дизайн, архітектура, індустриальна естетика тощо. У цьому контексті набуває актуальності впровадження основних засад STEAM-освіти у професійну (професійно-технічну) освіту, оскільки в ній є профілі підготовки, де потрібні такі знання і вміння. У результаті впровадження в професійну (професійно-технічну) освіту основних засад STEAM-освіти через художньо-технічну творчість будуть сформовані компетентності нового якісного рівня, в першу чергу проектно-творча, що сприятиме розкриттю творчого потенціалу і в подальшому може вплинути на успішне працевлаштування.

У контексті останніх світових освітніх тенденцій варто звернути увагу на те, що багато країн перейшли до STEM-освіти [16, с. 6], проте, в останні роки, у першу чергу в США, було порушене питання щодо доцільності додавання до цього виду освіти сукупності творчих мистецьких дисциплін, об'єднаних терміном ARTS. З цього приводу точились дискусії між представниками різних сфер діяльності, в результаті чого сформувалось два погляди на проблему. На думку перших, мистецькі дисципліни послаблюють STEM-освіту, що є небажаним для підготовки майбутніх фахівців для наукової та виробничої сфер; на думку других, включення мистецтва та дизайну в освітній процес збагачує навчальний досвід, що сприяє ґрунтовнішій освіті та гармонійному розвитку особистості.

Сутність нової парадигми полягає в тому, що з допомогою реальних одиниць знання з різних галузей знань, збалансованих способом інтеграції як інструменту, можна глибше дослідити основний предмет. Для професійної освіти таке навчання відкриває два напрями, вибір яких залежить від особистості того, хто навчається: *перший* напрям спонукає до розвитку професійної кар'єри, а *другий* – хобі (захоплення). Залежно від того, який напрям обрано, відбувається зміна змісту та технології навчання. У разі надання переваги професійному розвитку його мета задає напрям відбору змісту, що має певні рамки, визначені освітньою програмою. В іншому випадку деякі теми можуть вивчатися окремо або в спеціально згрупованих кластерах. Сучасні технології сприяють «вирівнюванню світу», даючи можливість швидше і ширше доступитись до будь-яких видів кар'єри, яких може прагнути людина. Тому кожна країна має зробити все можливе аби створити умови для розвивального навчання, а застосування STEAM-освіти не дає відставати від світових тенденцій [17, с.1078-1079].

Професійно орієнтоване художньо-технічне проектування реалізується у наступних аспектах.

Психологічний аспект. Ставлення майбутніх кваліфікованих робітників до творчої діяльності формується в процесі фахової підготовки разом із усвідомленням власних потреб і цілей, а творча активність регулюється дією зовнішніх законів і внутрішніми закономірностями навчання. Сьогодні технології «підштовхують» людину опановувати різні уміння, завдяки яким вона «вписується» в діяльність, і бажано, щоб це була її професійна сфера.

У контексті розвитку творчого мислення майбутнього кваліфікованого робітника, важливим є усвідомлення педагогами ролі проєктивної структури образного мислення, яка виконує (залежно від обставин) функцію координації дій логічного і образного характеру, що знаходить відображення в творчому мисленні та проєктній діяльності.

Дидактичний аспект. Художньо-технічне проектування (індустріальний дизайн) у П(ПТ)О ґрунтується на наступності у змісті загальноосвітньої та

фахової підготовки, яка передбачає розроблення і поглиблення міжпредметних зв'язків між загальноосвітнім предметом «Технології» по *вертикалі* (базова середня загальна школа – професійна (професійно-технічна) освіта) з урахуванням профілю підготовки та по *горизонталі* (загальноосвітній предмет «Технології» – спеціальні дисципліни), де рівень висвітлення естетичного компонента професії визначається загальною доцільністю та вибором майбутніми робітниками напряму включення в творчу діяльність (на рівні інтегрованої професії, з поглибленням окремих тем дисципліни, в гуртку). Залежно від варіанту залучення до художньо-технічного проектування розробляється відповідно й змістове наповнення навчальної програми.

Творча думка майбутніх кваліфікованих робітників стосовно професійної сфери розвивається тоді, коли: є знання закономірностей розвитку технічних систем взагалі і в галузі зокрема; сформоване вміння аналізувати закономірності та використовувати для виявлення резервів розвитку технічних систем в професійній сфері; визначена доцільність удосконалення чи створення принципово нових технічних систем у професійній сфері; є розуміння особливостей розвитку процесів у галузі. Ця думка розвивається у двох напрямках: *перший* орієнтований на техніко-технологічні досягнення, пов'язані з технікою, технологіями, матеріалами та екологічними вимогами, а *другий* – на художньо-проектну діяльність, спрямовану на створення оригінальної, функціонально виправданої, стійкої до впливу часу форми. Для технічних професій другий напрям пов'язаний з вивченням базових основ індустриального дизайну, які включають знання особливостей матеріалів, формоутворення, кольорознавство, гру світла й тіні тощо.

Відкриття або розроблення нових технологій змінює принципи роботи техніки і починає діяти зворотний процес, що супроводжується появою нових матеріалів і технологій. Завдяки новим технологіям, які впливають на принцип функціонування виробів, змінюється розуміння поняття «композиція» виробу. Результатом синтезу проектних і виробничих технологій стали власні художньо осмислені засоби нового методу – *метод «технологічного формоутворення»*

(уведеного у вжиток О. Базилевським), який відображає сутність сучасних виробничих технологій формоутворення [1, с. 25]. Відповідно до цього актуалізується важливість розвитку у майбутніх кваліфікованих робітників технологічної культури, яка включає: технологічні знання, вміння, (технологічно) важливі якості людини для ефективного виконання перетворювальної діяльності, технологічний світогляд, технологічне мислення, технологічну етику та технологічну естетику [11, с. 218; 12; 13].

Методичний аспект. Метою організації художньо-технічного проектування в закладі професійної (професійно-технічної) освіти є навчити майбутніх кваліфікованих робітників творчо мислити і діяти. Для практичної реалізації художньо-технічного проектування в освітньому закладі необхідно: *впроваджувати* ефективні технології для розвитку і самореалізації кожного учня та форми навчання, що сприяють розкриттю їхніх інтелектуальних можливостей; *створити* оптимальні умови творчого розвитку майбутніх кваліфікованих робітників як провідної педагогічної ідеї креативної освіти, а також для самореалізації та самоактуалізації особистості учня і педагога відповідно до їхніх здібностей, інтересів і соціального замовлення суспільства; *формувати* в майбутніх кваліфікованих робітників мотивацію стійкої позитивної навчальної діяльності як важливого чинника розвитку творчої активності. Розвиток художньо-технічного проектування у контексті професійної діяльності відбувається у всіх складових освітнього процесу закладу, а саме на професійно-теоретичному, професійно-практичному навчанні, під час виробничої практики і занять після уроків, у рамках гурткової роботи в межах і за межами закладу. Кожна складова має свої можливості для розвитку художньо-технічної творчості, які залежать від критеріїв доцільності її навчання.

Професійно-практична підготовка передбачає формування в майбутніх робітників протягом усього періоду навчання ознак професійної майстерності (якість, продуктивність, завершеність роботи, професійна

самостійність, творче ставлення, економічна доцільність), ступінь сформованості яких у них неоднаковий. Відповідно, високий рівень особистісного досвіду дозволяє перейти до творчої діяльності і потребує розширення можливостей це робити.

Організаційний аспект художньо-технічного проектування пов'язаний з вибором варіанту навчання відповідно до моделі його розвитку в закладі професійної (професійно-технічної) освіти з урахуванням робітничої професії. Якщо здобувається робітнича професія, яка має виражений естетичний потенціал і тяжіє до інтеграції, художньо-технічне проектування з урахуванням наступності може опановуватись як дисципліна «Основи дизайну» з вираженим професійним спрямуванням (приміром, «виробник художніх виробів з металу; коваль ручного кування» в машинобудівному училищі; «столяр, реставратор виробів з дерева» для деревообробного профілю; «монтажник гіпсокартонних конструкцій; маляр (євротехнології)» для будівельного профілю). У разі здобуття професії з інтеграцією деяких тем, що відповідають іншій професії («муляр з вивченням основ малярної справи»), основи художньо-технічної творчості можна вивчати в темах і як продовження в предметному гуртку.

Найбільш універсальним варіантом організації художньо-технічного проектування є реалізація наступності по горизонталі та вертикалі між трьома типами закладів – повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної з урахуванням мобільності, на яку націлює новий Закон «Про освіту» та рекомендації для різних ланок освіти.

5, НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

Реалізація Концепції художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників здійснюється у три етапи, які забезпечуються різними шляхами.

Художньо-технічне проектування (індустріальний дизайн) розглядається як необхідна і достатня складова методичної системи професійної дизайн-освіти, що містить інші види дизайну: ландшафтний – у професійному середовищі «людина-природа»; інтер'єрний – у професійному середовищі «людина-художні образи»; графічний (у т.ч. WEB-дизайн) – у професійному середовищі «людина-знакові системи»; дизайн костюмів – у професійному середовищі сфери обслуговування «людина-людина». У систему П(ПТ)О вона впроваджується поетапно: перший етап – обґрунтовуються і реалізуються теоретичні і методичні засади *гурткової художньо-технічної творчості*; другий етап – обґрунтовуються і впроваджуються теоретичні і методичні засади *професійно-технічної дизайн-освіти* з різними видами дизайну у відповідних професійних середовищах; третій етап – обґрунтовуються і впроваджуються теоретичні і методичні засади професійної STEAM-освіти.

З цією метою необхідно здійснити наступні дії: дослідити тенденції ринку праці та виявити особливості творчої діяльності, які можуть вплинути на успішне працевлаштування випускників; налагодити ефективну взаємодію між педагогами закладів професійної (професійно-технічної), загальної середньої та позашкільної освіти з приводу узгодження змістового наповнення та вибору ефективних форм, методів і технологій навчання художньо-технічного проектування з урахуванням професій, що опановуються майбутніми кваліфікованими робітниками; виявити міжпредметні зв'язки з урахуванням механізмів встановлення наступності загальноосвітньої галузі знань «Технології» та виробничими і проектними технологіями, які застосовуються в професійній сфері; виявляти нахили і бажання майбутніх кваліфікованих робітників розвиватися у напрямі освоєння естетичного аспекту професії, підвищення художньо-естетичної культури, а також самореалізації та самовдосконалення; забезпечити готовність педагогів ЗП(ПТ)О до організації творчої діяльності майбутніх

кваліфікованих робітників на основі наукової методології, а також наступності технологічної освіти між різними ланками освіти.

Таким чином, впровадження *Концепції художньо-технічного проектування* у фахову підготовку майбутніх кваліфікованих робітників розв'язує суперечності: між вимогами ринку праці до творчої професійної діяльності та забезпеченням умов розвитку художньо-технічної творчості майбутніх кваліфікованих робітників у процесі фахової підготовки; потребою у формуванні професійного мислення майбутніх кваліфікованих робітників і врахуванням естетичного впливу на розвиток їх проектно-конструкторських вмінь; прагненням майбутніх кваліфікованих робітників до проектно-художньо-технічної діяльності професійного характеру та недосконаліми методичною системою і навчально-методичним забезпеченням, які використовуються для її розвитку.

6. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Очікуваними результатами впровадження *Концепції художньо-технічного проектування* у фахову підготовку майбутніх робітників є:

Оптимізація наступності технологічної освіти у контексті неперервної освіти між ланками повної загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти з урахуванням профільності навчання, впровадження професійної дизайн-освіти з орієнтацією на тип професійного середовища.

Доцільне поєднання різних видів і форм навчання художньо-технічного проектування в професійно-технічній (спеціалізованій) та позашкільній освіті.

Ефективна адаптація випускників П(ПТ)О до вимог ринку праці, для якої відповідно до засад компетентнісного підходу провідними інструментами є професійна компетентність і досвід творчої діяльності.

Формування професійних цінностей, серед яких цінність творчості розглядається як важлива передумова розвитку творчих здібностей і самореалізації компетентностей у різних сферах життєдіяльності.

Спрямування діяльності майбутніх кваліфікованих робітників на свідомий розвиток власного творчого потенціалу та збагачення досвіду творчої діяльності.

Удосконалення системи фахової підготовки майбутніх робітників завдяки створенню в закладі розвивального освітнього середовища, в якому учні культивують власні сутнісні сили та осмислюють своє буття в реальній перетворювальній діяльності.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Базилевский А.А. Технология и формообразование в проектной культуре дизайна (Влияние технологии на морфологию промышленных изделий): автореф. ...канд. искусствоведения: 17.00.06 / Московский государственный художественно-промышленный ун-т им. С. Г. Строганова. Москва, 2006. 26 с.
2. Зязюн І. Інтегративна функція культури в інформаційному суспільстві. Професійно-художня освіта України : зб. наук. праць. Київ ; Черкаси: Вид-во «Черкаський ЦНТЕІ», 2007. Вип.IV. С. 3–11.
3. Концепція профільного навчання в старшій школі. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2011. №24. С. 3–15.
4. Концепція розвитку освіти України на період 2015 – 2025 років. URL: < <http://www.prof.univ.kiev.ua/prof/home/2010-12-22-00-05-45/2-events/571--2015-2025-.html> (дата звернення: 25.12.2017)
5. Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010-2020 pp.) URL: < http://tnkk.at.ua/proekt2010_2020.doc (дата звернення: 12.01.2018).
6. Концепція технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України. Трудова підготовка в закладах освіти. 2010. № 6. С. 3–11.
7. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017/2018 навчальний рік. URL: < <http://vwww.mizo.gov.ua>. (дата звернення: 05.12.2017).
8. Про затвердження Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексної програми художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах : Наказ МОН України та АПН України 25.02.2004 № 151/11. URL: < <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.609.0> (дата звернення: 15.02.2017).

9. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <
<http://pon.org.ua/novyny/2446-nacionalna-strategiya-rozvitku-osviti-v-ukrayini.html> (дата звернення: 21.02.2015).
10. Про освіту: Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017. URL: <
<http://osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата звернення: 21.10.2017).
11. Симоненко В. Д. Технологическая культура и образование. Брянск : Изд-во БГПУ, 2001. 214 с.
12. Стешенко В.В. Основні підходи до визначення змісту і структури технологічної освіти в Україні (щодо проекту Концепції технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України). Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер : Педагогічні науки. Бердянськ : БДПУ, 2014. № 1. С.216–222.
13. Стешенко В.В. Формування технологічної культури учнів загальноосвітніх шкіл у процесі трудового навчання в наукових поглядах В. К. Сидоренка. Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2015. Вип.52. С.221–225.
14. Форсайт 2018: Аналіз підготовки і перепідготовки фахівців природничого і технічного спрямування, виходячи з цілей сталого соціально-економічного розвитку України до 2025 року. К. : НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», Вид-во «Політехніка», 2018. 32 с.
15. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015-2020 роки) і довгостроковий (2020-2030 роки) часові горизонти / наук. керівник проекту акад. НАН України М.З. Згуровський ; Міжнародна рада з науки (ІСЗП); Комітет із системного аналізу при Президії НАН України; НТУ України «Київський політехнічний інститут»; Інститут прикладного системного аналізу НАН України і МОН України;

Світовий центр даних з гео-інформатики та сталого розвитку. Київ : НТУУ «КПІ», 2015. 136 с.

16. Yakman G. STEAM Education: an overview of creating a model of integrative education. pp. 335–358. URL: <<https://www.iteea.org/-File.aspx?id=86752&v=75ab076a> (дата звернення: 25.01.2018).
17. Yakman-Lee G., Hyonyong. Exploring the Exemplary STEAM Education in the U.S. as a Practical Educational Framework for Korea. Korea Journal Science. Vol. 32. No. 6. pp. 1072-1086. (2012, 8). URL: <https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/34308427/KoreaJournalScience2012Lee.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1532171793&Signature=Kh8%2B4bq%2BQBTkwjyKw2EEbi1pMbg%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DExploring_the_Exemplary_STEA_M_Education.pdf (дата звернення: 25.01.2018).

ДЛЯ ПОДАТОК

ДЛЯ ПОДАТОК

Навчальне видання

Сліпчишин Лідія Василівна

**КОНЦЕПЦІЯ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОГО
ПРОЕКТУВАННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ**

Науковий редактор: к.тех.н. Тетяна Нерода

Літературний редактор: Марія Лозинська

Комп'ютерна верстка: Лідія Сліпчишин

Відповідальний за випуск Борис Корпан

Підписано до друку 25.02.2019 р. Формат 60x84x16

Гарн. Times. Папір офсетний. Ум. др. арк.1,63

Наклад 100 прим. Зам. № 25/02

Друк ФОП Корпан Б.І.

Львівська обл., Пустомитівський р-н, с.Давидів, вул, Чорновола, 18

Ел. пошта: bkorpan@ukr.net, тел. (093) 480-6141

Код ІНДРФО 1948318017, Свідоцтво фізичної особи-підприємця:

В02 № 635667 від 13.09.2007